

Uvodni nagovor dr. Mojce Šašek Divjak, predsednice Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije

Spoštovane kolegice, kolegi, cenjeni gostje in vsi udeleženci srečanja na daljavo, lepo pozdravljeni!

Otvaram letošnje 31. Sedlarjevo srečanje *Kako do boljše podobe slovenskih naselij in krajin – načrtovanje in ukrepi*.

V naši sredini pristočno pozdravljam cenjene goste in pokrovitelje: gospoda Georgija Bangieva, generalnega direktorja Direktorata za prostor, graditev in stanovanja z Ministrstva za okolje in prostor, gospo dr. Jelko Pirkovič, v. d. generalnega direktorja Direktorata za kulturno dediščino z Ministrstva za kulturo, prof. Janeza Koželja, podžupana Mestne občine Ljubljana, vse naše sponzorje, med njimi dr. Igorja Bizjaka, direktorja Urbanističnega inštituta RS, ki že več let sponzorira *Urbani izziv* s prispevki s Sedlarjevega srečanja.

Letošnje srečanje je po obliki nekoliko drugačno: v živo na daljavo ali »online«, kar nam je seveda povzročalo nekaj organizacijskih težav, ki pa smo jih uspešno rešili s sodelavci *Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani*, ki se jim najlepše zahvaljujemo tudi za pomoč pri izvedbi spletne konference. Moramo se pač prilagoditi času epidemije koronavirusa, ki ne sme ustaviti našega delovanja.

Kot urbanisti vemo, da je že moderni urbanizem poskušal racionalno in funkcionalno urediti mesta, da bi se gradila predvsem zdrava in varna mesta, kakršna ob začetkih industrijske revolucije niso bila. Pred dvesto leti so hitra rast industrijskih mest, neurejene komunalne razmere, umazano in nezdravo okolje povzročali pojave epidemij, npr. kolere. Čeprav danes v Evropi in drugih razvitih državah živimo v veliko bolje urejenih mestih, se kljub temu spet pojavljajo zdravstveni problemi. Epidemija oz. pandemija covid-19 bo vsekakor vplivala na urbanistično načrtovanje. Pojavljajo se novi pogledi na mesto, na način bivanja in dela v njem. Pomembnejša je dostopnost zelenih površin, razmišljamo o primerni gostoti prebivalstva itd. Kar nekaj strokovnjakov – planerjev, urbanistov in arhitektov – raziskuje in piše o urbanih in družbeno-prostorskih posledicah covid-19 (Patrick Condon, Ashraf M. Salama, Emily Badger, Patricia Viel, Mary Haverland in drugi).

Trajnostno mesto pomeni tudi drugačno ureditev skupnih odprtih prostorov, trgov in parkov, kjer bo možnost srečevanja na novo opredeljena. Preprečevanje epidemij in ukrepi socialnega distanciranja bosta vsekakor vplivala na oblikovanje stanovanj in delovnih prostorov. Vsi si želimo dobro kakovost življenja, zato je pomembno vprašanje: kako na novo organizirati mesto. Sprašujemo se, kako doseči ustrezno mobilnost, vključevati državljane pri načrtovanju in podobno ter tudi kako izboljšati mestno podobo.

Zaradi novega razmisleka o funkciji in organizaciji predvsem zdravih naselij pa ne smemo pozabiti na druge pomembne parametre, tudi na dobro oblikovanje prostora – naselij in krajin. Vemo, kako naključno in spontano je pri nas potekala urbanizacija po drugi svetovni vojni, ki je marsikje uničila »podobo« mestne in odprte krajin. O vrednotenju in usmerjanju oblikovne podobe slovenskih mest pisal že prof. Andrej Pogačnik, ki bo danes v predstavitvi kritično ocenil dogajanja v zadnjih desetletjih.

Na letošnjem Sedlarjevem srečanju naj bi razpravljali prav o tem, katera in kakšna razvrednotenja podobe našega prostora so najbolj moteča ter kako zagotoviti odzivno in učinkovito ukrepanje občin. Naj navedemo nekaj tem: oglaševanje, ki vse agresivneje onesnažuje podobo občestnega prostora v mestih, naseljih in pokrajini. Dodajmo številne zanemarjene objekte, celo ruševine, ki degradirajo podobo krajev, lastniki pa ne naredijo ničesar. Pomembne teme so še oblikovanje stavb, zelenih površin itd.

Oglaševanje seveda ni nujno moteče. Spomnimo se 70. in 80. let, ko je bil dober plakat dobrodošel kot popestritev mestnega prostora, kot informacija, večinoma o prireditvah in proizvodih. Mestni plakat, razstave s fotografskimi panoji in podobno, z ustrezno sporočilno in likovno kakovostjo ter primernim formatom seveda obogatijo prostor. O tem so pisali že avtorji zbornika *Mestni plakat* (TAM-TAM Inštitut, 2018) in zgibanke *Mestni plakat in oglaševanje v odprtem javnem prostoru* (ZAPS, 2017). Govorijo tudi o tem, da se morajo tipi in funkcija oglaševanja prilagajati in podrežati prostoru, v katerega so umeščeni. Oglaševalska infrastruktura je zunaj mesta, ob avtocestah in podobno, drugačna, seveda večja in bolj dinamična. V mestnih središčih, kjer je prostor namenjen predvsem pešcu in kolesarju, pa se mora prilagoditi drugačnemu merilu z manjšim formatom.

Mariborski kulturni projekt o vizualnih komunikacijah v mestu (vodil ga je Ljubor, Združenje za kulturo bivanja) tudi govori o vidnih podobah in oblikovanju bivalnega okolja, kot so oznake veleblagovnic, znaki na zgradbah, izveski in podobno, ki so prav tako gradnik identitete in potrebujejo kritično presojo o postavitvi v urbanem prostoru.

Pri izboru teme srečanja smo se navezali na Zakon o urejanju prostora (ZureP-2, 2017), ki omogoča pripravo odlokov o urejanju podobe naselij in krajine, »s katerim bodo občine urejale urbani in siceršnji prostorski razvoj, s poudarkom na urejeni podobi ...« kot piše v 120. členu. Ker je podoba slovenskega prostora že zelo prizadeta, je priprava takih odlokov in ustreznih ukrepov vse nujnejša.

In še nekaj o letošnji organizaciji Sedlarjevega srečanja. Glede na trenutne razmere v zvezi s koronavirusom in pogoje za javne prireditve se je organizacijski odbor DUPPS odločil, da bomo 31. Sedlarjevo srečanje organizirali kot spletno konferenco v živo. Tokrat smo se samo predavatelji zbrali na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, kjer bomo imeli predstavitev prispevkov v živo. Drugi udeleženci pa nas boste spremljali in sodelovali v razpravi na konferenci prek spleta. Seveda si vsi želimo pravih srečanj, kot smo jih imeli zadnja leta, vendar upam, da boste v predstavitvah odličnih predavateljev kljub temu uživali. Konferenca je razdeljena v tri sklope z vmesnimi razpravami prek spleta.

Rada bi se še zahvalila vsem za tako številne prijave, še posebej pa kolegom iz društva, ki so pomagali pri organizaciji srečanja in redakciji e-publikacije, ki ste jo prejeli ter vsebuje program in povzetke vseh predavanj. Vnaprej hvala tudi današnjim moderatorjem. Vsem želim uspešno delo.

.....
Dr. Mojca Šašek Divjak, univ. dipl. inž. arh.,
predsednica Društva urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije
E-pošta: drustvo.dupps1@gmail.com, msasek1@guest.arnes.si